

Kako se prekogranično prebacivanje lopte zbog gradnje hidroelektrane na Drini I njenog uticaja na reku Taru nastavlja, nevladine organizacije iz Bosne i Hercegovine – Centar za životnu sredinu i Aarhus centar, te Green Home i Ozon iz Crne Gore podnijeli su žalbu Sekretarijatu te UN-ove Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu preko državnih granica.

U nadležnim ministarstvima u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori “prebacuju lopticu” u vezi sa projektom izgradnje hidroelektrane “Buk Bijela” na rijeci Drini, zbog kojeg su nevladine organizacije iz obje države prijavile Bosnu i Hercegovinu Sekretarijatu ESPOO konvencije. Razlog je, kako se navodi, kršenje i izbjegavanje procedure o prekograničnoj procjeni uticaja na životnu sredinu za projekat izgradnje hidroelektrane.

Hidroelektranu “Buk Bijela” planira graditi bh. entitet Republika Srpska (RS) na dijelu rijeke Drine koji je u blizini granice Bosne i Hercegovine sa Crnom Gorom.

Nevladine organizacije i ekološka udruženja osporavaju gradnju ove hidroelektrane već godinama, zbog uticaja na zaštićeni kanjon Tare u Crnoj Gori, koji je se nalazi na UNESCO-voj listi svjetske baštine i dio je Nacionalnog parka Durmitor.

Projekat i investitori

Prema projektnoj dokumentaciji, hidroelektrana “Buk Bijela” u dijelu Bosne i Hercegovini, na teritoriji opštine Foča, predviđeno je da ima 93 megavata instalisane snage i da se akumulacija brane prostire jedanaest i po kilometara. Procijenjena vrijednost projekta je 194 miliona evra.

Elaborat o očekivanim troškovima, prihodima ili načinu realizacije projekta, kao ni studije opravdanosti te investicije nikada do sada nisu javno objavljeni.

Investitor je javno preduzeće “HE Buk Bijela”, koje je Elektroprivreda Republike Srpske osnovala u avgustu 2018. godine.

Početkom 2019. godine, nakon zajedničke sjednice Vlada Republike Srpske i Srbije, rečeno je da će dvije zemlje, pored zajedničke gradnje hidroelektrana “Foča” i “Paunci”, graditi i hidroelektranu “Buk Bijela” ali javnosti nije prikazan nikakav zvaničan dokument osim te “najave”.

Takođe, u julu 2017. godine Vlada RS potpisala je sa kompanijom “Kineska državna aerotehnoška međunarodna inženjerska korporacija” (AVIC-ENG) memorandum o saradnji za obezbjeđenje finansiranja projekta izgradnje HE Buk Bijela iz kineske državne banke.

Javnosti nije međutim, od tada data informacija da li je memorandum ikada realizovan. Radilo se o pravno neobavezujućem dokumentu.

Cijeli projekat HE Buk Bijela je započet 2012. godine kada je izrađena Studija o procjeni

uticaja na životnu sredinu, na osnovu koje je godinu kasnije izdata prva ekološka dozvola. Dozvola je istekla 2018, jer Elektroprivreda Republike Srpske nije realizovala projekat. Nakon toga, preduzeće "HE Buk Bijela" zatražilo je produženje dozvole, poslije čega je izdata obnovljena ekološka dozvola.

Aarhus centar BiH 2019. godine tužio je Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, smatrajući da je istekao rok za produženje ekološke dozvole. Okružni sud u Banjaluci je presudio u korist Aarhus centra. Uprkos tome, nadležno ministarstvo je izdalo novu ekološku dozvolu.

NVO traži novu studiju

Nina Kreševljaković iz Aarhus centra kaže za Radio Slobodna Evropa (RSE) da je izdavanjem nove ekološke dozvole Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske prekršilo ESPOO konvenciju.

"Nije uzet u obzir prekogranični uticaj na teritoriji Crne Gore, prvenstveno na kanjon Tare koji se nalazi unutar Nacionalnog parka Durmitor, što nije u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, kao ni sa potpisanim međunarodnim konvencijama", ističe Krešljaković. Nataša Kovačević, iz udruženja Green Home iz Crne Gore kaže za RSE da prilikom izrade studije o procjeni uticaja na životnu sredinu iz 2012. godine nisu konsultovani nadležni organi Crne Gore. Prema njenim riječima, to je razlog zbog kojeg je potrebno izraditi novu studiju.

"Ovo predstavlja ozbiljno kršenje propisa ESPOO konvencije, s obzirom na protok vremena i na promijenjene okolnosti koje su nastale u međuvremenu i apsolutno ne može da se prihvati ovakav odgovor", smatra Kovačević, dodajući da nisu uzeti u obzir ni zbirni efekti izgradnje ostalih planiranih hidroelektrana na rijeci Drini.

"Ovo uključuje i tri manja projekta, kao što su hidroelektrane Foča, Paunići i Sutjeska. To su sve velike hidroelektrane koje se prostiru uzvodno i nizvodno uz granicu sa Crnom Gorom. Mi kao oštećena strana moramo na ta pitanja da dobijemo odgovor", ističe Kovačević.

Ministarstvo RS: Nije potrebna nova studija

Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske u pisanom odgovoru za RSE kaže da su od investitora, Javnog preduzeća Hidroelektrane Foča "Buk Bijela", dobili dokumentaciju kojom dokazuju da nije došlo do promjene uslova u pogledu planiranog projekta i planirane lokacije. Zbog toga su, kako su naveli u odgovoru, izdali novu ekološku dozvolu.

Istovremeno, navode i da su upoznali nadležne institucije u Crnoj Gori sa ovim projektom, ali

da nikada nisu dobili zvanično mišljenje.

“Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore je rješenjem br. 02-UPI-25/4 od 21. januara 2013. godine formirala Komisiju za ocjenu Studija uticaja na životnu sredinu za izgradnju HE “Buk Bijela”, u cilju utvrđivanja prekograničnih uticaja na životnu sredinu Crne Gore. Međutim, zvaničan stav Komisije i nadležnih organa iz Crne Gore nije dostavljen nakon isteka roka za javni uvid (25. februar 2013. godine), nakon čega je okončan postupak procjene uticaja na životnu sredinu i sproveden postupak izdavanja ekološke dozvole”, navode iz Ministarstva u odgovoru za RSE.

“S obzirom”, konstatuju dalje, “da je u postupku obnavljanja ekološke dozvole utvrđeno da ni u kom pogledu nije došlo do promjene uslova pod kojima je izdata prva ekološka dozvola, kao i da je javnost Crne Gore imala mogućnost učešća u postupku, Ministarstvo je smatralo da nema ni smisla ni potrebe, a ni zakonskog uporišta da se postupak procjene ponavlja”.

Crnogorsko ministarstvo: Dokumentacija o projektu nije dostavljena

Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore u dopisu za RSE tvrdi, međutim, da su u dva navrata izrazili namjeru da učestvuju u prekograničnoj proceduri, kao i da su tražili dostavljanje dokumentacije o projektu.

“Crna Gora je poštujući odredbe Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu – ESPOO, izrazila namjeru da učestvuje u prekograničnoj proceduri i dva puta u 2019. godini (u julu i novembru mjesecu) zatražila dostavljane dokumentacije za postrojenje HE “Buk Bijela”, na rijeci Drini, opština Foča. Tražena dokumentacija nije dostavljena, a stav Republike Srpske bio je da se dostavi saglasnost na bazi studija i procedure koja je sprovedena 2012. To Crna Gora ne može smatrati relevantnim u postupku izdavanja ekološke saglasnosti u 2019”, navodi se u odgovoru Ministarstva održivog razvoja i turizma Crne Gore za RSE.

Uticaj na klimu, vodu i ugrožavanje staništa

Pipa Galop (Pippa Gallop), savjetnica za energetiku u Međunarodnoj ekološkoj mreži Bankwatch, kaže da studija iz 2012. godine nije uzela u obzir klimatske promjene, uticaj na kvalitet vode, ali i na zaštićene vrste poput ribe mladice, koja je zastupljena u gornjem toku rijeke Drine.

“Prema legislativi Evropske unije (EU) ovakva brana ne bi mogla biti izgrađena na njenoj teritoriji zbog toga što bi mogla narušiti kvalitet vode, a isto tako propisima EU, kojima je riba mladica dosta zaštićena životinjska vrsta, ne bi bilo moguće da se izgradi brana u njenom staništu”, naglašava Galop.

Bosna i Crna Gora u ekološkoj borbi zbog projekta hidroelektrane - podneta žalba UN-u

Iz nevladinih organizacija koje su uputile žalbu ESPOO komitetu protiv BiH ističu da bi nakon odlučivanja u tom komitetu Bosna i Hercegovina, odnosno nadležno entitetsko ministarstvo, trebalo dobiti preporuke koje mora ispoštovati.

Izvor: slobodnaevropa.org